

Förslag till regional plan för biodrivmedel i Värmland

Bakgrund

Detta förslag till strategi är framtagen inom projektet BIONIC – Biodrivmedel i Värmland. BIONIC står för *Biofuel Networks in the Community*” och är ett EU-projekt med fem deltagande regioner från Spanien, Sverige, Storbritannien, Bulgarien och Rumänien. Projektets syfte är att öka användandet av biodrivmedel och omfattar hela kedjan från produktion till slutförbrukare. Region Värmland är svensk deltagare. Det regionala projektet drivs av Energikontor Värmland.

Strategin är tänkt att användas i det fortsatta arbetet för ökat användande av biodrivmedel i Värmland. Strategin är dels baserad på de fastlagda program och strategier som finns, som till exempel det regionala utvecklingsprogrammet ”Värmland växer – och känner inga gränser” dels synpunkter och erfarenheter från det nätverk som har byggts upp i projektet BIONIC – Biodrivmedel i Värmland.

Om Värmland

Energikontor Värmland är en del av Region Värmland, som är en organisation som länets 16 kommuner och landstinget tillsammans har bildat för att ansvara för regional utveckling, tillväxtfrågor, kultur och folkbildning i Värmland. Region Värmland har i uppdrag av regeringen att ta fram ett regionalt utvecklingsprogram, det vill säga en samlad strategi för hur Värmland ska arbeta för att utvecklas. Programmet ”Värmland växer” beskriver hur Värmland skall bli en ännu bättre plats att leva, bo och arbeta i. ”Värmland växer” är regionens gemensamma framtidsdokument för att skapa en hållbar tillväxt. Nuvarande program ”Värmland växer – och känner inga gränser” gäller fram till och med 2013.

I de 16 värmländska kommunerna bor tillsammans knappt 274 000 invånare. Befolkningsstätheten är 16 invånare per kvadratkilometer [*Statistiska centralbyrån, www.scb.se*]. Sett till indelningen i H-regioner (där H står för Homogena med avseende på befolkningsunderlaget) tillhör Karlstad och kommunerna Grums, Kil, Forshaga och Hammarö grupperingen H3, ”Större städer”.

Säffle, Munkfors, Storfors och Kristinehamns kommuner tillhör nästa gruppering, H4, ”Mellanbygden”. Arvika kommun och Eda kommun tillhör H5, ”Tätbygden”. Grupperingen kallad ”Glesbygden”, H6, tillhör kommunerna Årjäng, Sunne, Torsby, Filipstad och Storfors [*Karta över H-regionernas omfattning, MIS2003:1*,

The sole responsibility for the content of this document lies with the authors. It does not necessarily reflect the opinion of the European Union. The European Commission is not responsible for any use that may be made of the information contained therein.

www.scb.se]. Från norr till söder sträcker sig Värmland över 200 km, och avståndet från väst till öst är nästan lika långt.

Värmlands läns yta uppgår till 17 591 km² [Statistiska Centralbyrån, www.scb.se], stora delar (71 procent) av denna är täckt av skog. Sjöar och vattendrag täcker 9 procent av ytan, jordbruksmark uppgår till cirka 7 procent [regionfakta.com]. Den totala ytan som används till jordbruksmark minskade från år 1981 (123 909 ha) [Jordbruksverket] till början av 1990-talet men har sedan dess inte varierat mycket. År 2009 uppgick den totala ytan för jordbruksmark i Värmlands län till 109 120 ha [Jordbruksverket]. Jordbruksmarken finns huvudsakligen i södra delarna av Värmland.

The sole responsibility for the content of this document lies with the authors. It does not necessarily reflect the opinion of the European Union. The European Commission is not responsible for any use that may be made of the information contained therein.

1 Karta över Värmland

Det idag vanligast förekommande kommersiella biodrivmedlet i Värmland är etanol (E85), som finns tillgängligt på cirka 60 tankställen. I Karlstad finns sedan 2009 en tankstation för biogas. RME finns att tillgå utanför Kristinehamn i sydöstra Värmland, vid producenten Karaby Bioenergis gårdspump. Stora konsumenter får RME levererat på tank.

The sole responsibility for the content of this document lies with the authors. It does not necessarily reflect the opinion of the European Union. The European Commission is not responsible for any use that may be made of the information contained therein.

Beslutade mål

Ett antal regionala aktörer har tillsammans med Region Värmland och Länsstyrelsen antagit det regionala klimatmålet "Värmland skall vara klimatneutralt år 2030". Detta innebär bland annat att Värmland skall vara oberoende av fossila bränslen för transporter. En referensgrupp har tagit fram klimatmålet, mer om detta finns att läsa i "Ett uppdrag för klimatet, Klimat och energiarbetet i Värmlands län". "Ett uppdrag för klimatet" manifesterades under seminariedagar, "Värmlands klimatdag", både 2009 och 2010. Uppdraget kan ses som en start på det framtidsinriktade utvecklingsarbete som regionen står inför. Ett förändringsarbete som innebär stora utmaningar men också stora möjligheter till en hållbar så kallad "grön" tillväxt i regionen.

Energikontor Värmland driver ett projekt för att öka kännedomen om och skapa förståelse för det regionala klimatmålet, "Klimatneutrala Värmland". I projektet har en besöksturné genomförts till kommuner och regionala aktörer.

Vid besöken hos de värmländska kommunerna och aktörerna har ett antal områden pekats ut som extra viktiga för att nå målet, "Värmland skall vara klimatneutralt år 2030". Ett av dessa är biodrivmedel producerade från regionala tillgångar.

I det regionala utvecklingsprogrammet "Värmland växer – och känner inga gränser" finns strategin "Klimat- och miljösmartare". Denna strategi har målet att lägga grunden för ett miljömässigt hållbart samhälle och se klimat- och miljöfrågorna i ett regionalt helhetsperspektiv. Utifrån strategin "Klimat- och miljösmartare" ska ett handlingsprogram för hur vi i Värmland ska arbeta mot målet tas fram. Erfarenheter och kunskaper som erhållits via de olika arbetspaketen i projektet BIONIC – Biodrivmedel i Värmland kan här komma till stor nytta.

Ett nationellt mål för Sverige är att år 2030 ha en fordonsflotta som är oberoende av fossila bränslen. Många värmländska kommuner och aktörer har investerat i miljöbilar och flera tittar var för sig på lösningar för att producera drivmedel. Det finns behov av regional samordning och en gemensam regional strategi.

För nå ett klimatneutralt Värmland 2030 återstår mycket arbete, och transportområdet är ett av de viktigaste områdena. Utsläppen från andra sektorer minskar, till exempel från uppvärmning eftersom eldnings av fossil olja har ersatts av andra värmekällor.

I en region som Värmland är det inte möjligt att överföra alla persontransporter till kollektivt resande, med tanke på att många bor på landsbygden och kan ha långa avstånd. Det sker också många godstransporter med lastbil inom regionen, där inte tåg kan användas. Utveckling måste ske vad gäller förnybara och klimatneutrala drivmedel till både person- och godstransporter.

The sole responsibility for the content of this document lies with the authors. It does not necessarily reflect the opinion of the European Union. The European Commission is not responsible for any use that may be made of the information contained therein.

Erfarenheter från BIONIC:s värmländska nätverk

För att ställa om Värmlands drivmedelsanvändande till att bli långsiktigt hållbart behövs en kombination av olika bränsleslag och samverkan mellan olika aktörer. Som en av deltagarna på det senaste nätverksmötet uttryckte sig, "detta är inte en konkurrenssituation utan en komplementsituation, samverkan är nödvändig". Majoriteten av representanterna i BIONIC:s värmländska nätverk tycker att det har varit värdefullt att träffas för att utbyta erfarenheter och skapa kontakter. Genom nätverksträffar, seminarier och utbildningar som har arrangerats av projektet erfar deltagarna att kunskapsnivån har höjts. Flera har uttryckt önskan om att fortsätta träffas organiserat, gärna i den informella form som erbjudits av projektet. Förändringar tar tid och för att hålla processen igång är nätverksträffar ett bra verktyg.

För att träffas regelbundet behövs det dock någon som administrerar och planerar nätverkets träffar, vilket kräver tid och pengar. Ibland finns också behov av externa föreläsare som kan informera om de senaste rönen inom området.

En synpunkt från nätverket är det vid diskussion och information om drivmedel också är viktigt att komma ihåg även fler egenskaper än klimatpåverkan, till exempel andra utsläpp och fordonens ljudegenskaper.

Nätverksdeltagare har uttryckt att kopplingen från hållbara biodrivmedel till utvecklingsfrågor och landsbygdsprogram är viktig att ha fokus på. Till exempel kan undersökas om konceptet "Clean Fuel Concept" kan användas i Värmland. "Clean Fuel Concept" har skapats i projektet "Biogas Brålanda". Konceptet innebär att biogas från gårdsbaserade rötningsanläggningar transporteras via ett nedgrävt ledningsnät till en gemensam uppgraderingsanläggning.

En annan frågeställning från nätverket gäller den värmländska turistnäringen. Värmland har till exempel mycket naturturism tack vare sina skogar och sjöar men också det lättillgängliga läget i Sverige. Hur kommer framtida turister att vilja förflytta sig till och runt om i Värmland och vilka bränslebehov behöver kunna tillgodoses?

Genom att det bland nätverksdeltagarna finns representanter för olika kollektivtrafikbolag har diskussion förts om den offentliga sektorns stora betydelse för drivmedelsomställning. När kollektivtrafikbolagen bestämmer sig för en total omställning kommer detta att vara en viktig pådrivande faktor för all utveckling av biodrivmedel i regionen.

The sole responsibility for the content of this document lies with the authors. It does not necessarily reflect the opinion of the European Union. The European Commission is not responsible for any use that may be made of the information contained therein.

Exempel på nätverk och samarbeten från andra regioner

I andra svenska regioner finns biodrivmedelssamarbeten och strategier kopplade till dessa. Oftast är dock dessa samarbeten syftande till att främja en viss typ av drivmedel. Det finns också exempel på andra regionala biodrivmedelsnätverk, ofta tillhörande liknande projekt som BIONIC – Biodrivmedel i Värmland. Energikontor Värmland har väletablerade kontakter med andra energikontor och nätverkssamordnare och dessa användas för att utbyta erfarenheter om hur processen mot mer hållbara drivmedel kan fortsätta föras framåt med hjälp av nätverk. Erfarenheter utbyts också kring hur de uppbyggda nätverken kan förvaltas efter projektperiodens slut.

Framtida insatser

Under projekttiden för BIONIC – Biodrivmedel i Värmland har frågan om hållbara biodrivmedel aktualiserats, genom kontinuerliga nätverksträffar och uppskattade informationsarrangemang till allmänhet och professionella grupper. De behov som nu framträder är fortsatt arbete med att skapa regional samsyn samt utveckling av värmländsk produktion.

Under projekttiden har ett examensarbete utförts med beräkningar av teoretisk potential för biodrivmedel i Värmland. Resultaten från detta arbete behöver vidareutvecklas vad det gäller ekonomiska och praktiska förutsättningar för produktionsomställning.

Två spår har nu identifierats som fokusområden; dels biogasframställning av hushållsavfall, jordbruksprodukter med mera, dels produktion av biodrivmedel från skogsråvara.

Energikontor Värmland har tagit fram förslag till ett nytt projekt gällande biodrivmedel i Värmland, som inriktar sig på dessa två spår. Syftet med det föreslagna projektet är att gynna regional grön tillväxt inom bioenergimarknaden och på sikt öka tillgången på biodrivmedel och därmed öka tillgången och användandet av långsiktigt hållbara transporter. Målet med det tänkta projektet är att skapa en regional samsyn, bland annat gällande utveckling av produktion.

Energikontor Värmland arbetar med att initiera, stödja, samordna och ibland leda processer och projekt. Det finns intresse på många håll i Värmland för att öka användningen av hållbara biodrivmedel och det är därför viktigt att fånga upp vilken stöttning som behövs för att processen skall fortsätta framåt. Detta görs bland annat genom dialog med BIONIC:s värmländska nätverk, men också genom Energikontor

The sole responsibility for the content of this document lies with the authors. It does not necessarily reflect the opinion of the European Union. The European Commission is not responsible for any use that may be made of the information contained therein.

Värmlands övriga kontaktnät med nyckelpersoner inom kommunerna samt genom projektet "Klimatneutrala Värmland".

Det har uttryckts önskemål om stöd för att fler produktionsanläggningar, för olika bränsleslag, skall kunna uppföras. Stöd kan bestå i information till mindre aktörer om juridik och tillgängliga finansiella stöd men också hjälp med till exempel förprojekteringar och praktiska aktiviteter.

Framtida insatser behöver också göras gällande lösningar för logistik och distribution, dels genom utredning av hur en infrastruktur för biodrivmedel lämpligen kan se ut, dels genom insatser som underlättar utbyggnad av fler tankställen.

När det gäller användandet av biodrivmedel, i synnerhet privatpersoners, kan detta kopplas till att det finns önskemål om insatser med fokus på mobilitet. Genom att uppmärksamma invånarna om trafikutsläppen, informera om alternativa färdmedel och vad man kan göra genom att förändra sitt eget beteende när det gäller användande av bil, är det sannolikt att också medvetenheten om val av bränsle ökar.

Många av Värmlands invånare bor relativt nära eller i centrala delar av Karlstad eller någon av de andra städerna. Dessa invånare har goda möjligheter att minska sina transportutsläpp genom att använda annat transportmedel än privat bil till och från arbetet. Det finns åtgärder som arbetsplatser kan göra för att underlätta så att anställda kan nyttja kollektivtrafik eller cykla till jobbet. Detta är till exempel bra duschmöjligheter och tillgång på bilar som kan användas för tjänsteärenden.

Bilar att använda för tjänsteärenden, som företagsbilar och bilpoolsbilar, är dessutom ofta biobränsle drivna vilket kan ge ytterligare positiva effekter jämfört med om privat bil används för tjänsteärenden. För dem som är bosatta i Karlstad finns dessutom möjlighet att vara medlem i bilpool eller bilkooperativ, som har biobränsle drivna fordon. Projektet Bionic har bidragit till en utredning om villkor för etablering av ytterligare en bilpool i Karlstad.

För många andra av Värmlands invånare är dock bilen nödvändig för att kunna bo och verka där man önskar. Det finns flera aspekter av detta. Dels är anledningen till att många aktivt väljer att bosätta sig i regionen att de då kan bo avskilt och nära naturen. I det regionala utvecklingsprogrammet "Värmland växer – och känner inga gränser", insatsområdet "Livskvalitet" står följande att läsa:

"Attraktiv livsmiljö

Målet är att stärka Värmlands förmåga att erbjuda hållbara livsmiljöer, en mångfald av trygga, attraktiva miljöer att bo och vistas i och stimulera upplevelser inom natur-, kultur och friluftsliv.

The sole responsibility for the content of this document lies with the authors. It does not necessarily reflect the opinion of the European Union. The European Commission is not responsible for any use that may be made of the information contained therein.

Vi gör det genom att

- Vårda och förnya stadsmiljöer och landsbygd så att de på ett attraktivt sätt framhäver platsens identitet och särart, ökar tillgängligheten, utvecklar mötesplatser och är hållbar
 - Planera för ett funktionellt samspel och en god balans mellan stad och land
- ...

Dels finns det näringar, som till exempel skogsnäringen, där de som jobbar inom branschen dagligen behöver ta sig till platser dit kollektivtrafiken inte når. Som beskrivet tidigare finns i Värmland långa geografiska avstånd och glesbygdsområden.

Som i övriga Sverige är de värmländska bilarna av tradition relativt stora jämfört med övriga Europa. Orsaker till människors val av större bil kan vara status och "bra att ha till semestern". Många värmlänningar väger vid val av bil mer sannolikt in vilka egenskaper man tror bilen har vid en eventuell vilddjurskollision och möjligheter att ta sig fram vid vinterväglag. Att det finns anledning till värmlänningarnas mentala beteende att tänka på viltolyckor visar statistiken: under första delen av 2010 var antalet viltolyckor med älg näst flest i landet (338 stycken den 8 juli 2010), bara Västra Götalands län har fler [*Nationella viltolycksrådet*, www.viltolycka.se].

Enligt ovanstående resonemang kommer antagligen bilen att ha en fortsatt viktig funktion i det värmländska samhället. Det är således av största vikt att få till en övergång till användande av hållbara biodrivmedel.

I det fortsatta arbetet bör också ytterligare utredas var tankställen skall finnas utifrån tillgänglighet för boende, godstransporter, kollektivtrafik och turism.

Förslag aktiviteter

I detta förslag på regional plan för biodrivmedel i Värmland rekommenderas följande aktiviteter:

- Kartlägga produktionsmöjligheterna för biodrivmedel i Värmland
- Utredda behovet av utvecklingen av infrastruktur för biodrivmedel i Värmland
- Inrikta insatser för ökad produktion av biodrivmedel i Värmland
- Underlätta utbyggandet av fler tankställen
- Fortsätta kompetensuppbyggnadsinsatser
- Arbeta med att skapa en regional samsyn kring biodrivmedel
- Underlätta konkreta samarbeten mellan till exempel kommuner, bussföretag och åkerier

The sole responsibility for the content of this document lies with the authors. It does not necessarily reflect the opinion of the European Union. The European Commission is not responsible for any use that may be made of the information contained therein.

- Det biodrivmedelsnätverk som har byggts upp i projektet BIONIC – Biodrivmedel i Värmland finns kvar som en viktig plattform för dialog
- Ge fler värmländska privatpersoner, organisationer och yrkeschaufförer möjlighet att se och prova biobränsleddrivna fordon
- Verka för att efterfrågan av biodrivmedel hos den offentliga sektorns kollektivtrafik i Värmland ökar

The sole responsibility for the content of this document lies with the authors. It does not necessarily reflect the opinion of the European Union. The European Commission is not responsible for any use that may be made of the information contained therein.